

De oratione

Item querit. vtrū inimicis ventā pe-
tentibus teneamur remittere. Respon-
deo ex iniuriā vlt' damno dato alicui so-
let in eo cui fit iniuriā tria oriri. scilicet rā/
cor: i affectu. signum rancoris in effectu:
et accusatio iuris contra iniurantem.

Prīmū z secūdū tenet homo statim re-
mittere: h' tertiū non nisi satisfaciāt h' su-
um posse. **Q**uintū est ferre pse-
cutōes z tribulatiōes patient' **U**n' apl's
Persecutiōes patimur z sustinem' **S**a-
thi. 5. Beati qui persecutiōem patiuntur:
Ilydorus de summo bono Impossibi-
le est vt homo sis: z non gustes angustia-
as. dolor z tristitia omīb' cōmunia sūt.
Qui ergo in flagellis murmurat: deus
plus iritat: qui aduersa paciēter tolēat
deum citius placat. Sciendū aut' q' li-
benter debemus sufferre tribulationes
vt per has liberemur a futuris malis:

Breg' Misericorditer adhibet d's tem-
poralem seueritatem: ne eternam infēat
vltionem. Ideo hic quibusdam parat:
vt eos in eternū feriat. Ideo hic ferit nō
pcendo: vt in eternū parcat. Secundo
quia d' singulis sufferentijs singulariter
glificamur. Apl's. Nō sūt z digne pas-
siones huius r'pis. Ilydo. de summo bo-
no. Qui vite future premia diligēter ex-
cogitat mala omnia vite pntis equani-
miter portat quando ex illius dulcedie
huius amaritudinem temperat. **S**e-
xtum est orare pro inimicis. hoc christ'
docuit verbo z exemplo. Primo verbo
z doctrina cū dixit **S**ath. 5. Orate p
psequentijs z calumniantijs vos. vt si-
tis filij patris vestri q' in celis est. qui so-
lem suū sup bonos z malos oriri facit. et
pluit super iustos z iniustos. Scdo do-
cuit hoc exemplo cū pro crucifixoribus
suis orauit in cruce dicēs. Pat' ignosce
ill': qz nesciūt qd faciūt. Hāc doctrinam
bñ didicit bñs stephan' q' stādo p se o-
rauit: h' flexis genub' orauit p inimicis.
Un' h' Actū. 6. Sic nos debem' se-
qui doctrinā z exēplū xpi: z fidelit' orare

p inimicis nris. **U**n' bñs Breg'. Ille
preces suas multum valere facit. q' eas
pro inimicis effundit. Sed heu aliqui
perunt vindictaz a dō super inimicos su-
os. **U**nde Breg'. Iubz de' vt diligat
inimicus: z tñ rogat deus vt occidat ini-
micum. Quisquis sic orat: ipse suis pre-
cibus contra conditorem pugnat **E**t ra-
lis vindicatiua oratio est multū pericu-
losa homini inuido. quia s'm dei iustici-
am homo istereus est: vt sibi hoc malū
contingat q' alijs hominib' sic orando
optat. Insuper omnia bona opa q' tal'
inuidus operat nō sūt sibi meritoria nec
deo accepta. **U**n' Aug'. in friso s'mone
de beato stephano. Nemo se circumue-
niat nemo se seducat. Qui vlynū hoies
in hoc mūdo odio habet: quicqd dō in
bonis opib' obtulit: totū perdet.

Apl'ic' tractat' d' sex opib' miscōe
Incipit expositiō
super oratiōem dominicā. **A**

Vnes vnanimēs i ora-
tione estote. p'ma petri. z
Sicut d' glosa sup illō
ps. Apd me o'io meavi-
te mee. Illud qd iustifi-
cat hoies in hac vita est
ieiuniū elemosyna z o'io. **E**t ista tria cō-
mendant maxime a dō: z tñ o'io maxie
p'cellit alia duo in qnqz. Primo in faci-
ente. qz h' officiu' est multū facile. qz de-
bilis nō p't ieiunare. nec paup' elemosy-
nā dare: q'libet tñ p't orare. **U**n' **P**sal.
Apud me oratio mea sp. **U**n' Ilyd. de
sum. bo. Oratio est cordis: nō labioruz
nō em' s'ba de p'cantis deus attendit. h'
orantis cor inspicit. **D**elius est cū silen-
tio orare corde sine sono vocis: q' solis
verbis sine intuitu mentis. Ergo qui li-
bet potest orare etiam mutus. saltē mē-
taliter: vel etiam in agone constitutus.

Secundo precellit oratio in iocunditate et honorabilitate. Nichil enim delectabilius nec honorabilius est homini quam loqui cum deo omnipotenti. Unde Augustinus super psalmum 85. Oratio tua locutio est ad deum. quando legisti deus tibi loquitur: quando oras cum deo loqueris. Ergo in signum huius multa sunt officia que aliquibus cederet ad deum deus de quibus verecundarent sicut arare de fodere. Sed orare quantumque nobiliter cedit ad deum et honorem. hoc patet: quia qui deuote orat: cum rege celesti loquitur. Ergo debemus cum reuerentia orare pro dignitate regis cum quo loquimur in oratione.

Tercio precellit oratio in dignitate: quia si oratio eo modo fiat quo debet: scilicet deuote et attente. tunc secundum Willhelmum lugdunensem. Oratio est encensum deo valde gratum et ministerio angelorum dignum. Unde Tobias dixit angelus ad Tobias. Non orabas cum lachrymis: et sepeliebas mortuos. Ergo obtulisti orationem tuam domino. Unde Bernardus super illud psalmi. Intret in conspectu tuo oratio mea. Sane virtus magna pure orationis hic notatur que quasi persona quedam ad deum intrat: et mandatum pagit. quo caro puenire nequit. Unde etiam Augustinus loquens de dignitate orationis dicit. Oratio est anime sancte presidium. angelo bono solamen. diabolo supplicium. deo gratum obsequium. Et non immerito secundum Willhelmum lugdunensem. Item christus qui in quantum homo est offert orationem nostram deo patri: quod signatur in hoc quod dyaconus in missa thuribulum tradit sacerdoti. et sacerdos thurificat. Sic christus orationes ecclesie deo patri prestat. que prestatio mentium facit eas valere. Quomodo autem a deo patre contemnetur illud encensum: quod a tanto mediatore ei prestat. Quarto oratio precellit in approximatione ad deum. quoniam qui orat facie ad faciem ante deum se constituit. Psalmus. Respice in me: et miserere mei. Unde Bernardus in quodam sermone. Licet omni hora et omni loco oculi domini super nos speculantur: maxime tamen in oratione. licet enim

videamur semper. sed tunc etiam presentamus nos et ostendimus quasi faciem ad faciem loquentes. Elemosyna enim per manus pauperis ad deum mittitur. Ieiunium per afflictionem corporis deo ostenditur. sed oratio immediate deum presentem alloquitur. Quinto precellit. quia est valde lucrosa et utilis. Quod potest ostendi ex hoc quod nihil est ad quod oratio valere non potest. Unde. Paralipomenon. Luce ignoramus quid agere debeamus hoc solum residuum habemus: ut oculos nostros ad te dirigamus. Hoc est officium ex quo homo potest lucrari omnitemporale. et in huiusmodi: et in estate: in sereno: et in pluuiali tempore. de nocte et de die. festiuis diebus et ferialibus. in infirmitate et sanitate. in iuuetute et senectute. stando. eundo. in domo et extra domum. Et quicquid vna hora lucratur homo plus orando quam valeat ciuitas vna. quia lucratur homo modica oratione (cum deuota est) regnum eternum. Quicquid autem ante inchoetur est homo in statu damnatorum. et ante finitiam est in statu salutis eterne.

Quomodo oratio dominica precellit omnes alias orationes B

Ratio dominicalis omnes alias orationes excellit in quattuor. Primo in auctoritate. quia christus verus deus eam fecit et ordinauit. Si autem queris. quare eam christus fecit. Respondetur primo ut per eam deus honoraretur. cum enim ipse deus noster sit pater et dominus merito est honorandus Unde Malachie. Si ego dominus vbi est honor meus. Et ideo dicit Ecclesiasticus. Altissimus dedit scientiam hominibus honorare eum in mirabilibus suis. Unde etiam ad hoc monemur. Machab. xv. Honora deum. Scilicet quid esset petendum doceret. Unde Machab. xx. Rescitis quod petatis. ne hoc dicatur nobis tunc ipse christus formauit nobis orationem dominicam: in qua includuntur nobis omnia necessaria que sunt nobis petenda. Tercio ut quis esset orandus ostenderet. quia deus est pater omnium ad quem cura omnium pertinet. Sapientie. vi. Equa

De oratione

liter est ei cura de omnibus. **S**ecundo pre-
cellit alias orationes in breuitate. **S**z
queritur quare eam ita breuiter fecit. **R**espo-
deo quod specialiter propter tria. **P**rimo ut faci-
lius possit capi et intelligi et melius reti-
neri. et tardius obliuiscatur. **S**ecundo ut fre-
quentius possit dici et iterari et ne dicen-
tibus fastidium generaret. **T**ertio: ut nul-
lus se possit excusare ab oratione. quia qui
libet homo rationalis potest eam discere et omni
die dicere. **C**ontra hoc multi faciunt. qui
quandoque per unum vel per duos vel per plures
dies propter occupationes exteriores obli-
uiscuntur dicere pater noster. sed que pri-
nent ad corporis necessitatem non obliui-
scuntur. quia nunquam fuit talis occupatio
quin tempus illud sibi assumunt ut ab
corporalem non negligant. **E**t hoc est si-
gnum modice dilectionis dei et etiam salu-
tis prope. **T**ertio excedit oratio domi-
nica in exaudibilitate. **E**st enim domi-
nica oratio magis exaudibilis quam ali-
qua alia oratio. **R**atio est: quia petitione qua
quis ordinauit et fecit non potest repelle-
re. **C**hristus autem hanc orationem or-
dinauit. et fecit. ergo etc. **U**n **C**hry. sup
Math. **P**ater hanc orationem non li-
benter exaudit: quam filius non dicta-
uit. **Q**uarto in fecunditate. **N**am omnia
necessaria corporis et anime tam in presen-
ti quam in futuro in ista oratione concluduntur.
Et sciendum quod hec oratio est ualde sente-
tiosa: ideo debet attente et intelligibiliter
dici. **D**icit enim **R**abanus sup **M**ath. quod in
his petitionibus omnia bona uite presentis
et future continentur. **F**ecunditas autem istius
orationis patet ex hoc. quod omnia que sunt
aut sunt fugienda aut desideranda. **D**eside-
randa in quantum bona. fugienda in quantum
mala. **P**rimo et principaliter inter om-
nia que desideranda sunt honorem dei de-
bemus desiderare. et hoc tangitur in pri-
ma petitione ibi. **S**anctificetur nomen tu-
um. **S**ecundum est quod ad regnum dei ueni-
amus. ideo dicimus. **A**dueniat regnum
tuum. et hoc est bonum glorie. **T**ertium est

ut uoluntatem dei faciamus. **E**t hoc ibi
Fiat uoluntas tua. et hoc est bonum gra-
tie. **Q**uartum est. quod ad istam uitam necessa-
ria habeamus. et hoc ibi **P**anem nostrum
Illa autem que fugienda et uitanda sunt
aut sunt mala preterita. et hoc ibi. **D**imit-
te nobis debita nostra. **A**ut futura. et hoc
ibi. **E**t ne nos inducas in temptationem
Aut presentia. et hoc ibi. **S**ed libera
nos a malo.

Quare dicimus pater.

Odo ad excitandum deuotionem
in nobis: tunc considerandum est. quod
res inchoat dominicam orationem di-
cendo pater et non dominus. vel deus vel crea-
tor. **R**esponderetur quod talia non sunt amo-
ris. sed pater est nomen amoris. **S**z ex quo
diligit nos paterne. et uult a nobis etiam
filialiter diligi. **I**deo dicit pater. **U**n **i.**
Joh. **U**idete qualem charitatem de-
dit nobis pater: ut filij dei nominemur
et simus. quod si filij et heredes: heredes qui
dem dei: coheredes autem christi. **Q**ui
hanc nostram dignitatem fideliter pensa-
remus: merito deberemus omnium victo-
rum contemnere uilitatem. **Q**uam dignita-
tem **A**ug. considerans ait. **A**d maiora
natus sum quam quod ut sim mancipium corpo-
ris mei contemnere ergo serui esse pec-
catorum. quia ad hoc instituti sumus ut
nominemur filij dei. **A**d excitandum ergo
charitatem et deuotionem dei in nobis
dicimus. **P**ater noster ut memorari de-
beamus quod simus eius filij: si orationem no-
stram salubriter deo offerre uolumus.
Sed noster dixit ut ostendat quod oratio de-
bet esse communis. **U**nde **L**ipianus de
oratione dominica sic dicit. **N**on dicimus pa-
ter meus. sed pater noster. quod pacis et ueri-
tatis magister noluit singulariter preces
fieri ne quis cum preceur tamen pro se preceat.
Secundo ut nos doceat humiliari ut nul-
lus se de nobilitate generis iactet et sic ali-
os spernat. **U**n **A**ug. **N**on est diuites
et nobiles non supbire minoribus uel con-
tra minores. **N**on enim possunt dicere uel

re pater noster nisi fratres **D** **C** **E** **R**
 go ad ostendendum qd omnes hoies tam
 nobiles q̄ ignobiles sunt similes q̄ntū
 ad p̄ncipium. quia omnes a deo creati z
 nudī in hunc mūdum nati. quātum ad
 medium. quia omnes breuis vite. quātū
 ad finem. quia omnes in cinerem redigē/
 di. z post terminum vite. quia omnes an
 tribunal xp̄i stabunt. z ibi fin iusticiā iu
 dicabūtur Ad ostēdendū talē eq̄litatez
 tunc dicimus noster Tertio dicit noster
 vt nos instruat inuicem amare z auxili/
 ari. ex quo fratres sumus: sic vt vnus p
 alio oret. z damnū alterius suum repu/
 tet. sic faciūt germani fratres. **Iaco. vi.**
Orate p inuicē vt saluemini. Un Am-
brosius in hexameron. Si p te roges
tū pro te solus rogabit. si aut pro omni
bus rogas: omnes pro te rogabūt. Un
Chrysost. sup Mathēū. Pro se orare ne
cessitas cogit. p alijs aut charitas frat-
nitatis hortatur. Dulcior est aut an de-
um orō nō quam necessitas trāsmittit.
h quam charitas commendat.

U **e** **s** **i** **n** **c** **e** **l** **i** **s** **E** **Q** **u** **e** **r** **i** **f**
 q̄re hoc d̄t **Math. cū tū vbiq̄ ē**
deus fin deitate. in terra p mise
ricordiā. in inferno p iusticiam. in celo p
gloriam. Respondeo p̄mo: ideo vt nos
doceret spū mundo z corde puro orare.
vt om̄ta que sunt in celo sunt pura z mi
da. Johis. iij. Spūs est deus z om̄es
qui adorāt eū in spū z veritate adorare
oportet. Un Aug. Nisi sit conscientia
pura a peccatis: a deo non exaudieris.
mūda tū cubiculū cordis z intererit q̄ ex
audiet. Sc̄do vt celestia z non terrena
docerz nos appetere. iuxta ps̄lūm apli
Colocen. iij. Que sursum sunt q̄rite: nō
que sup terram. Tertio vt ostēdat nob
locū ad quē creati z redempti sumus. et
ad quem om̄i die vnā dierā facere debe
mus. Un Johis. xiiij. In domo patris
mei mansiōes multe sūt. Un apls. Non
habem⁹ h manentē ciuitatē: s̄ futurā in
q̄ritū. Un Aug. xxij. li. d̄ ci. dei. Qd

de⁹ p̄parauit diligētib⁹ se: fidenō cap̄tē
 spe nō attingit. charitate nō p̄prehēdit
 desideria z vota trāsgredit. acquiri p̄or
 estimari nō p̄t. Et ideo merito ad istā
 celestē patriā anhelare debemus. **Au**
g. li. ij. de ciuit. dei. O chare illā vitam
amplecti debuisti: vbi est vita sine mor
te. lux sine tenebris. iuuent⁹ sine senectute.
pax sine discordia. volūtas sine iniu
ria. regnū sine p̄mutatōe. qz nō amittit.

P **r** **i** **m** **a** **p** **e** **t** **i** **t** **i** **o** **F**

S **a** **n** **c** **t** **i** **f** **i** **c** **e** **t** **n** **o** **m** **e** **t** **u** **u** **m** **H** **e** **c** **e** **s** **t**
 p̄ma petitio in q̄ perimus vt no
 men eius sanctificet. Sed dice
 ret q̄s. videf q̄ hec petitio sit incōueni/
 ens. sp̄ em̄ eius nomē est sanctū. q̄ eius
 sanctificatio hic nō debet peti. Respon
 deo qd nō perimus ip̄m in se sanctificari
 qz sic nullo mō est magis possibile. S̄
 perimus in nobis sanctificari. i. q̄ in no
 bis sanctū habeatur z sc̄m reputet z tā/
 q̄ sanctū h̄onoret corde credēdo z amā
 do **Iuxta illud Esaiē. viij. Dñm exerci**
tuuz ip̄m sanctificate in cordib⁹ vestris.
In ore ip̄m laudādo z p̄dicando. Da
nielis. iij. B̄ndictū nomē glorie tue san
ctū z laudabile. In ope bñ viuēdo S̄
heu tā a plurib⁹ xp̄ianis nomē dei blas
phemat potius q̄ sanctificat. Un de
hoc cōquerit p̄ Esaiā p̄phetam dices.
Esai. liij. Fugit nomē meū blasphema
tur. Un Rho. ij. Nomē dei p̄ vos blas
phemat. Hoc iā p̄t dici multis pecca
torib⁹ deū blasphemantib⁹. z qui contra
p̄ceptum diuinū nomē assumit inuanū
Sed qlibet xp̄ianus bonus debet pe
tere in orōne p̄mo z p̄ncipaliter honore
dei dicēdo. Sanctificet nomen tuū. scz
in nobis. in corde p̄ fidam dilectōem. z
in ope per virtuosam excurōem.

S **e** **c** **u** **n** **d** **a** **p** **e** **t** **i** **t** **i** **o**

D **u** **e** **n** **i** **a** **t** **r** **e** **g** **n** **ū** **t** **u** **u** **m** **H** **e** **c** **e** **s** **t** **s** **e** **c** **u** **n** **d** **a**
 petitio q̄ iugiter nobis ad
 uenire regnū patris celestis fer/
 uētissime exoptamus dicentes. **Aduē**
niat regnum tuum. Et ista sc̄da petitio

De orōne

fm Henricū de firmaria. conuenienter sequitur ad primam vt post adoptionem filiorum dei petamus regnum ipsius. qd ppter filijs dei debetur. Et e sensus. adueniat. i. ad nos veniat regnū tuū. quia nos mortalitatis pondere p̄grauati ad illud venire nō possumus: nisi p̄ manū sue gratie z misericordie affectus noster ad eius desiderium z p̄secutionem misericordie subleuetur. Dicamus ergo fiducialiter tanq̄ filij p̄ eius sanguinē regenerati. Adueniat regnū tuū Quia secūdū qd nobis post honorē dei est desiderādū est regnū celeste vt illuc pueniam⁹ Et hoc petimus hic in secūda petitiōe dicendo Adueniat regnū tuū. i. ad nos et in nos. s. vt regnes in nobis in p̄senti. Juxta illud Luce. xvij. Regnū dei int̄ vos est. Et vt in futuro tecū regnemus cū dicturus est electis suis illud Mat̄h xxv. Venite benedicti zc.

¶ Tertia petitiō.

Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Hec est tertia petitiō in qua petimus nobis bonū spūale quod p̄tinet ad meritum nostrū. Et fm Henricū de fir. hec petitiō recto ordine sequit̄ ad scōam. Cōgruū em̄ est vt cui⁹ regnū postulam⁹: ei⁹ voluntati in oībus pareamus Sciendū aut̄ q̄ de⁹ sp̄aliter vult a nob̄ tria. Prīmū vt auertamur a peccatis. Ezech. xvij. Nūquid voluntatis mee est mors impij. Idē. Nolo mortē peccatoris. Et ideo expectat vt misereat nostri. Vñ Aug⁹ in li. de vita xp̄iana Si deus patiens nō esset: iā genus humanū defecisset Nec iustos d̄ peccatorib⁹ haberem⁹ si deus p̄festim veller punire peccatores. s. vt sero peccōr auertat̄ z viuat patient̄ expectat Exemplū de maria magdalena. petro z paulo. z sic de alijs: qui omēs in inferno arderent si misericōdia dei eis nō subuenisset z eis vitā ad emēdādū plongasset. Scdm qd̄ deus a nob̄ vult est. vt in melius p̄ficiamus. Vñ apl's. Hec est voluntas dei sanctificatio

vestra. Quia sp̄ p̄ficere in melius debemus. qz nullus p̄t stare in via dei qn̄ ancedat v̄l retrocedat Hoc p̄t fm Bernar. In via dei stare regredi est Tertū ē qd̄ vult q̄ oēs saluemur. Apl's Vult oēs saluos fieri. Et hanc triplicē voluntatem dei petimus hic a nobis impleri. qz sine suo munere fieri nō p̄t. Vñ Anselmus. Nā sicut deus nō operat̄ bonū in hoīe nisi hō voluerit. Sic nec hō p̄t facere. nisi habuerit dei adiutoriu⁹. sicut nec semē sine terra. nec terra sine semine fructificat. sic nec hō sine deo. nec de⁹ sine hoīe bonū operat̄ in hoīe. Sequit̄. Sicut in celo z in terra. Vbi sciendum fm Henricū de firmaria. Per celū intelligunt̄ viri iusti z p̄ terrā intelligunt̄ peccatores. Vt sit sensus. q̄ sicut voluntas tua fit in bonis z iustis hoībus tibi fideliter obsequētib⁹. Ita etiā fiat in terra. id est in ip̄is peccatorib⁹. vt sez ad te cōuertant̄ z tibi seruiāt Ergo orās in hac clausula debet dirigere intentiōem in deum oprādo oībus peccatoribus veniam z grām z iustificatiōem a peccatis. vt z ip̄ si voluntatem dei sicut z iusti salubriter p̄ficere valeāt. Scdo mō fm sem̄ Tho. Per celū intelligunt̄ sancti z angeli in celo exātes. s. p̄ terram in terra viuentes: Vt sit sensus. sicut in ciuib⁹ celi sic in ciuib⁹ terre. Hoc est sicut sancti z angeli p̄formāt voluntatē suam voluntati diuine in celis. sic faciant hoīes in terris. Sed cōtra hoc faciūt q̄ murmurāt contra deum in tribulatiōibus. Et hoc est signum carentie diuine gratie. Sicut vas vacuum magnam resonātiā facit. z currus nō vincus cum clamore incedit. sic et tales. Sed boni christiani voluntatem suam deo conformant ex̄emplo christi qui dixit. non mea sed tua voluntas fiat. Vnde Cassiodorus super illud psalmiste. Voluntarie sacrificabo tibi. Voluntarie deo sacrificant qui inter angustias passionum iugiter gratias agunt.

Quarta petitio. **H** Anem nostrum quotidianū da nobis hodie. Hec est q̄rta petitio qua petimus post bonū spiritalē bonum corporale. id est necessaria in vita presenti quibus valeamus puenire ad patriam. Nam per panē omnia necessaria intelliguntur. Ecclesiast. xix. Initium vite hominis panis et aq̄. Sciendum autem q̄ necessaria corporis a deo petenda sunt: quia ipse dat etiam omni carni. Psalmis. Oculi omnium in te sperant domine. Modus autē quō petere debeam? ista t̄palia nob̄ pulchre in ista petitione demonstrat. Nam hic insinuat: q̄ a nobis d̄z tolli oīs cibi superfluitas. Ideo dicit Panem nostrū. Item om̄is cupiditas et om̄is superflua sollicitudo. Ideo dicit quotidianū da nobis hodie. Contra illos qui ad annum: immo ad annos plurimos ista petunt: et cum nimia sollicitudine ista temporalia colligunt: vt ille diues de quo in euangelio dicitur: qui dixit. Anima mea habes multa bona in annos plurimos. Et responsum est ei. Stulte hac nocte repetent diaboli animam tuam et ea que congregasti cui manebunt. Item dicit da: per hoc nobis insinuās q̄ non debes per te recipere: sed a datore oīm. i. a deo hūiliter petere. Ille em̄ per se recipit q̄ iniuste lucratur: q̄ hoc d̄s sibi non dat h̄ per se recipit. Quō ergo orant vsurarij: fues. et ceteri quia om̄ia iniuste lucrantur. qui dicunt da: cum ipi per se contra deum et salutem propriā talia recipiunt. Item dicit nobis. per hoc insinuans: vt nullus sibi temporalia appropriet. Chrysost. Omnia que dat nobis deus: siue orantibus. siue militantibus non solū nobis dat: h̄ etiā alijs dat per nos. vt cū de eo accipim⁹ a deo petētibz partē faciam⁹. In etiā b̄t̄s Aug⁹. de verbis d̄ni s̄mone. 42. De meo vtiq̄ q̄ ro ait christ⁹. da mihi et reddā tibi. Habuisti me largitorem: fac me debitorem.

Pauca mihi das: plura vtiq̄ tibi reddā. Terrena mihi das: celestia vtiq̄ reddā. T̄palia das: et et̄na restituā: immo me metipm̄ etiā tibi restituā. **S**c̄do in hac petitione nomine panis spiritualē panem petim⁹. id est sacramētum eucharistie. quod est robur anime et medicina ipam muniens. cibās et confortans in via presentis vite contra omnes spirituales defectus. Unde Joannis. vi. christ⁹ ait. Ego sum panis viuus qui de celo descendī: si quis manducauerit ex hoc pane. viuet in eternū. Unde sanct⁹ Thomas de aquino. Panis qui petitur. d̄s est: qui est cibus angelorum. refectio beatorum qui in celo datur: et in terra comeditur. Quo sancte quis vsus fuerit mortem in eternum non gustabit. Unde etiā Chrysostomus. Panis vite christ⁹ est: hunc autem dari nobis quotidie postulamus: ne qui in christo sumus: et eucharistiam quotidie accipimus impediēte aliquo graui delicto dum a celesti pane prohibemur. a christi corpore separemur.

Quinta petitio. **D**imitte nobis debita nostra: si/ cut et nos dimittimus debitoribus nostris. Hec est quinta petitio: in qua petimus remissionem omnium peccatorum nostrorum in deum: in proximos: et in nosmetipsos. **Q**ueritur quare christus dixit: dimitte nobis debita nostra et non peccata nostra: Respondeo s̄m Henricum de firmaria. q̄ christus melius dixit. dimitte nobis debita nostra: q̄ si dixisset. dimitte nobis peccata nostra. Nam plus petimus dicendo dimitte nobis debita nostra. q̄ si diceremus. dimitte nobis peccata nostra. Nam in primo petimus dimitti nobis tā culpā q̄ penā quā tenemur exoluere p̄ peccis nostris. Q̄d nō fieret in sc̄do. s. dicēdo peccata: q̄ peccata quāq̄ dimittit̄ quantum ad culpā: et tū remanet reat⁹ quantum ad penā.

De oratione

Equitur. Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Hoc significatur addit. quia alias non fieret remissio peccatorum: sicut clare in euangelio patet ubi christus dicit. Cum stabitis ad orandum: dimittite si quid habetis aduersus aliquem. ut pater vester celestis dimittat vobis peccata vestra. Unde beatus Bernardus. Si vis ut tibi peccata dimittantur. omnis rancor et indignatio a corde tuo euellatur. Sciendum quod secundum Henricum de firmaria in lesione qua quis leditur ab aliquo est duo considerare. videlicet ipsam culpam que ex lesione incurritur: et illam solus deus remittit. Et etiam rancorem quem quis concipit contra illum qui ipsum lesit. et illum tenemur dimittere si velimus nobis a deo dimitti. Quia alias quis peteret contra seipsum. scilicet quod deus sibi non ignosceret: sicut ipse alijs non vult ignoscere. Unde Lyprianus dicit. Nulla est tibi accusatio in die iudicij cum secundum tuam propriam sententiam iudicaris: et hoc quod alijs feceris: tibi ipsi patiaris. **¶** Queritur vtrum peccatores possunt vel debent hoc dicere: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris: cum tamen adhuc stant in rancore contra proximum. nec sibi indulserunt: nec indulgere intendunt. Videtur quod non: quia mentiuntur: et mentiendo peccant. ergo non debent dicere illa verba. sicut et nos dimittimus debitoribus. n. in dominica oratione. Dicendum quod peccatores dicere debent. nec mentiuntur. quia hec oratio est communis. Et licet non habeat veritatem ex parte eorum: tamen habet veritatem ex parte ecclesie in persona cui dicitur. Unde dicit beatus Thomas secunda secunde. q. 83. Dicere non cessent imo potius valet dicere quam obmittere.

¶ Sexta petitio.

Ten nos inducas in temptationes. Hec est sexta petitio in qua petimus preseruari a futuris malis

et a peccatis. sicut antea in quinta petitione petiuimus indulgeri nobis preterita mala et peccata: sic hic in sexta petimus preseruari a futuris malis et peccatis. Sciendum autem quod in hac petitione non petimus ut simpliciter non temptemur: sed ne inducamur in temptationem. Ille enim inducitur in temptationem qui superat et capit: sicut piscis in reti. **¶** **L**ibertus enim fuit temptatus. sed non in temptationem ductus. Unde beatus Thomas ad aquino. Ad eum petimus: ut non temptemur quia temptari non est malum. sed magis est ad virtutis exercitium quam viriliter resistitur. **¶** Unde et Augustinus. Temptatio cui resistitur non est peccatum. sed magis causa exercende virtutis. **¶** Sciendum etiam quod necessarium est quod temptemur. quia magna pars meritoz nostrorum consistit in sustinendo tribulationes et vincendo temptationes. quia alias operaz exercitia bona modica sunt. **¶** Unde Augustinus. Nullus hominum est tanta iusticia predictus: cui non sit necessaria tribulationis temptatio ad proficiendum. Unde Bernardus. Quotiens resistitis: totiens coronaberis. Permittunt enim super nos temptationes a deo: ut temptari resistamus. resistendo vincamus vincendo mereamur vitam eternam. Unde Hieronymus in epistola. Quis sanctorum sine certamine coronatus est. Unde Augustinus. Si nullus esset hostis: nulla esset pugna. Si nulla pugna: nulla victoria. Si nulla victoria nulla corona. quia secundum apostolum Nullus coronabitur nisi qui legitime certauerit.

¶ Septima petitio.

Libera nos a malo. Hec est septima petitio et vltima illius nostre dominice orationis. in qua petimus ab omni presenti malo liberari. Et ergo Lyprianus dicit. hoc petimus ut ab omni malo imminente liberemur. et merito. quia totus mundus est plenus periculis. Et nos vultus sumus arcuati multiplibus laqueis. quia supra habemus timorem inordinatum: ab infra amorem inordinatum ab antevolutate puerisam. a retro peccatoz preteritoz delectationem. a dextris et

De Angelica

ras clarus rutillet virginæ lampadis il
lustrata fulgoribz. Sciendū q̄ hoc no/
men maria in ip̄a saluatione angelica
est valde atreter deuote nominādū. **O**
Primo qz hoc nomen maria deuote
nominatū mentē illūiat. **Canti. i.** Oleū
effusū nomen tuū. **Secūdo** affectum in
flammat. **Bern.** **O** multuz amabilis. o
magna. o pia. o dulcis maria. **In** nec
noīari q̄dē potes qn accendas. nec cogi
tari quin recrees affectus dulcedinem.
Tertio quia demōes fugat. **Bern.** Flu
untz pereūt: sic cera a facie ignis demo
nes: vbicunqz inueniūt crebram huius
nomis inuocationē: deuotā recordatio
nem. sollicitam imitationē. **Quarto** i pi
culis adiuuat. **Bern.** **In** angustijs z i
rebus dubijs mariā iuoca. mariā cogi
ta. non recedat ab ore: nec recedat a cor
de. **Et** in hac dictione petendum est vt
ipsa illuminet mentis tue tenebras ad
cognoscendū teip̄m. **Bern.** sup cantica
Scio neminem absqz sui cognitione sal
uari: de qua nūmiz mater salutis humi
litas orit̄ z timor dñi q̄ z ipe sicut est ini
tium sapientie ita z salutis. **Uñ** **L. h. u.**
Dulto melior z laudabilior es si te co
gnoscis: q̄ si te neglecto cursū syderū. vt
res herbarz. cōplexiones hominum. na
turas animalium cognosceres. et scien
tiam omnium celestium z terrestriuz ha
beres. **Tertium** est. q̄ ipsa est aquedu
ctus siue dispensatrix celestis gratie. qd̄
notatur. cum dicitur gratia plena. **Itaz**
ipsa est fons effluens omnū gratiarum
Et ipsa comparatur collo. **Qz** sicut x̄ps
est caput: z nos membra. sic ipsa ē collū
quia per ip̄am gratiam in nos infundit̄
Bern. **Totius** boni plenitudinez po
suit deus in **Mariam**. vt quicquid ha
bes gratie: ab ipsa redundare scias. **Hec**
mirū quia ipsa habuit fontem omnium
gratiarū in se: z illa fuit maior gratia q̄
recipere potuit. **Non** enim posset maior
gratia intelligi. nisi q̄ ipsa esset mater
dei. **Qualiter** autem gratiosa sit omni

bus: hoc patet in hoc. quia ipsa est gra
tiosa z iuuat nos in vita. in morte post
mortem. **In** vita si sumus iusti gratiam
nobis augmentando. **Unde** dicit ma
ter gratie. **Si** peccatores veniam impe
trādo. vnde dicitur mater misericordie. **In**
morte a demōibz defendēdo. **Unde** ca
nit de ea. **Tu** nos ab hoste protege. **Et**
post mortem animas in celum deducen
do: **Unde** canitur d̄ ea. **Et** i hora mor
tis suscipe. **Quartum** q̄ ipsa est thala
mus regis glorie. **Quia** scilicet nouem
mensibz in eius vtero habitauit. **Qd̄** no
tatur cū dicit. **Dñs** tecū. **Ecclesiast. 24.**
Qui creauit me: requieuit in tabernacu
lo meo. **Fuit** ei secū deus pater q̄ fec̄ eā
potentem. **deus** filius qui fecit eā valde
sapientem vt cognoscat defect̄ nostros
Deus sp̄s sanctus qui fecit eā valde cle
mentem. **Ergo** confidere debem̄ in eā
quia ipsa est potens. z cuiz hoc cognoscat
etiā defectus nostros. et est misericors:
quia libentervult nos iuuare. **Et** quan
do dicit hanc clausulam domin̄ tecuz
tunc petere debes. **O** piissima media
trix dñs sit p̄ me cū. q̄ longe est a p̄co
ribz. **P. Quintū** q̄ ipsa ē dignissima
omnium creaturaz quare merito deuo
te est salutanda. quod notat cū dicitur.
Benedicta tu in mulieribus. **Ubi** dicit
Nicolaus de lyra. **Pre** omibz muliebz
id est mulieres bñdicent̄ in te: sicut pa
ter in filio. **Sed** **Nicolaus** gorza super
lucam dicit sup predicta v̄ba. **Sūt** aliq̄
mulieres benedice quia virgines: s̄ non
fecū de. alique qz fecū de. sed nō virgines
Sed hec simul virgo fuit z fecūda: idō
sup oēs mulieres bñdica: **Item** beata
maria est benedicta sup omes virgines
viduas z coniugatas. **Primo** sup om
nes virgines: z h̄ primo in p̄ritate. quia
prior virginitatem vouit z seruauit. **Se**
cundo in puritate quam post deum ma
iorem habuit inter omnes homines. qz
castitatem transfudit in alios homines
eam intuentes. **Tertio** in fecunditate.

quia virgo mater exiit. Que nec simi-
lem habere visa est. nec habere sequen-
tem. Ergo canit de ea in hymno. Vir-
go singularis. Item super viduas. Pri-
mo quia fuit in orationibus et deuotio-
ne feruentissima. Secundo in operibus
pietatis quo ad filium magis assidua.
Tercio in castitate magis pura. Item
super coniugatas: quia in ea fuit proles
dignior: immo ipsa est super angelos om-
nes et sanctos. Unde canitur de ea. ex-
altata est sancta dei genitrix super cho-
ros angelorum ad celestia regna. **¶**
¶ Item sciendum quod beata virgo est me-
rito benedicta super omnes mulieres. quia
quis fuerit pulcherrima mulierum: ta-
men a nullo potuit concupisci. et assigna-
tur tres rationes. Prima est: quia tali-
ter se habuit in omnibus factis et verbis
quod nulli dabat occasionem peccandi: sed
mouebat cor cuiuslibet ipsam intuentis
ad deuotionem propter eius laudabilem
vitam et bonum exemplum. quod dabat
et laudabiles mores quos habuit in om-
ni conuersatione sua. Sic adhuc virgi-
nes et mulieres deberent sergere exem-
plo marie. Secunda ratio propter luminis
claritatem que de eius facie exibat. que
homines in admirationem inducebat.
et ad laudandum deum de tam nobili
et pulchra creatura. Tertia ratio. quia
deus occultabat in ea omnia que pote-
rant esse in cuncta ad libidinem. Et
dedit illam gratiam omnibus intuenti-
bus. ut non inordinate mouerent. sed ad
bonum. quia eius puritas aliorum corda me-
dullitus penetrabat. et in eis omnes mor-
tuo illicitos extinguebat. Istam puritatem
non habuit beata agnes. nec beata kathe-
rina: nec sancta margareta. quia quis non
concupuerunt alios: tamen ab alijs fuerunt
concupiti. ut patet in legendis eandem.
Quia eorum puritas non erat tanta quod in-
tuentium corda penetraret. et illicitos mo-
tus in eis extingueret: sicut puritas bea-
te Marie faciebat. Ergo dicit bene/

dicta inter mulieres. **R** **¶** Sextus
privilegium est. quod ipsa protulit nobis benedictum
fructum vite. quod notat ibi. Benedictus fruc-
tus ventris tui. Iste fructus est iesus christus
filius dei qui nobis attulit benedictionem et re-
demptorem totum humani generis. Iste fru-
ctus benedicti debet a nobis. quia nos privile-
giauit per angelos. Primo humanam natu-
ram assumendo. ad Hebreos. ii. Nullus est
angelus apprehendit seminem abrahæ. Se-
cundo passionem et mortem pro nobis toleran-
do. prima Petri. ii. Christus pro nobis passus est.
Unde Esa. liij. Ipse enim vulneratus est propter
iniquitates nostras. Angeli peccauerunt
sicut et primi parentes. ipse autem non redemit
angelos sed homines sua amara passione et pro-
cioso sanguine. Apocalypsis. i. Locus. vi. Impi-
ti estis pro tanto magno: glorificate et portate
deum in corde vestro. Tercio quod omni ho-
ra paratus est nos recipere ad gratiam et nos
indulgere omnia peccata. Ezech. xviij. In qua
cumque hora peccator ingemuerit. et quod an-
gelis non fecit nec faciet. quia nunquam misere-
bitur eorum. Quarto ministrando nobis
carnem suam in cibum. et sanguinem suum in
potum Ioh. vi. Caro mea vere est cibus
et sanguis meus vere est potus. qui manduca-
t meam et bibet. Angelis ei sufficit cum protem-
plari quem nos sumimus in sacramento.
¶ Quinto. quia in celo habebimus duplicem
visionem et gloriam. quia cum angelis vi-
debimus oculis anime deitatem. et ultra hoc
oculis corporis videbimus humanitates
christi. et cum hoc habebimus duplicem stolam
glorie. quia glorificabimur in corpore et anima.
Sciendum quod in ultima clausula deside-
rare debemus illam benedictionem quam iesus
marie filius daturus est suis dilectis et ele-
ctis in nouissimo die cum dicit suis electis
illud Matthei. xxv. Venite benedicti patris
mei: percipite regnum. Exemplum de beata vir-
gine fuit in britannia iuuenis quidam nobilis
qui quibus seculo totus deditus esset. tamen
beate virginis fuit deuotus in hoc quod ei sin-
gulis diebus quinque genas salutationes per-
soluit. Qui firmatus ad extrema perducit

De symbolo

est. Cūq; diu iaculisset mortu⁹ reuixit. et mulieri assidēti sibi dixit. Cito voca sacerdotē. Sacerdos adest z corā oīb; cōfitef dicēs. Ego fui raptus ad tribunal xpi. z cū in trib; maxime accusarer a demonib;. z ferri deberet sn̄a s̄ me: p̄ssi/ma mī rogauit filiū suū vt ad corpus redirez locum penitētie suscepturus qđ et factum est. Unū de peccatis erat qđ de/ cimas ex agris meis z bonis nō cōplete dedi. Secūdū qđ pisces cuz socijs meis de religiosoz piscina cepiz comedi. Ter/ cū: n qđ segetes pauperū cū canib; venatic; z culcaui. Ad hoc rustici ab eo dā num passi dixerūt. Cur debuist; dñe p hīs dānari: cū vobis hoc puro corde dī miserimus. At illa vestra remissio n̄ sufficit mihi ad salutē. qz dītor eraz ad soluendū qđ vos ad relaxandū. hec dicēs: iussit damna restitui. z sic decessit. **S** Exemplū aliud de beata virgine. Fuit quidā vir nobilis: s; tyrannus totus erga suos z alienos vt oēs vindictaz peteret a deo de eo. z hūc trigit infirmari ad mortē. Qui aduocans ep̄m loci illius pure cōfessus est. a quo petiuit: vt sibi sanitatē apud deum impetraret. Quis ep̄s (qz bonus erat) obtinuit sibi sanitatem: p̄stīta tamē prius fide: qđ certō neminē lederet. Quo z ualescēte amplius indifferenter oēs lesit. ita vt nō soluz ei: s; etiā ep̄o oēs maledicerēt. Post hoc iterū infirmatus est z oppressus igne sacro sicut prius adeo vt oīa eius membra arderēt. z de vita desperaret. Vocauit igitur ep̄m. p̄mittens satisfactionē de se/ de nō seruata: vt itez sanus fieret. qđ renuit recedens cū indignatiōe. Appropiante autem morte clamauit: z beatā virgīnem inuocauit. Et respiciēs in celū vidit in aere pendentem filiū dei oīpōtentis in cruce. z matrem suam sibi astātem z orantem p se: At iesus ait. Vaf non possum facere. Ecce em̄ rursuz crucifixi me. z ostendit ei cicatrices sanguineas. Quo dyidēs peccator; igemuit ex

clamās voce magna. **O** bone iesu si te crucifixi peccatis meis: matrē tamen tuam semp honorauī. ieiunauerat em̄ omni sabbato ad honorē beate virgīs. Cū qz sic clamaret audiuit vocē iesu dicētis mī oranti. Ecce mater dedi eū tibi. z sanar⁹ est. Qui postmodū ablata restituit z vitā emēdauit z laudabili fine q̄euit

Incipit expositio

super symbolum apostolorum. **A**

gnis qui viuūt z credit in me nō morietur in eternū.

Joh. xi. Sciendū qđ fides frequēter est p̄dicanda fide lib;. z ab eis diligētē custo

dienda. qz est fundamentū oīs boni. Un̄ apls. Fundamentū aliud nemo p̄t ponere p̄ter illud qđ positū est. qđ est iesus xps. i. fides xpi. Aug⁹. Fides est bonorū fundamentū. fides est humane salutis inicitū. sine hac nemo ad filiorū dei numerū potest puenire. Hebreoz. xi. Impossibile est sine fide deo placē. Ergo vt deo placere possimus debem⁹ habere fidem rectam. integrā. z firmā. qz s̄m aplm ad Hebreos. x. Iustus ex fide viuūt. Un̄ etiā Chrysost. in tractatu de symbolo. Fides religionis catholice lumē est anime. ostium vite. fundamentum salutis eterne. Nos igitur de fide ecclesie sumus locuturi. Tunc sciendum qđ in symbolo apostolorū duodecim s̄ articuli s̄m numerū aploz a quibus cōpositum est. Nam duodecim apli z congregati descripserūt duodecim articulos s̄ dei in p̄mo cōsilio. de quo habet actuz xv. Cuius p̄ma diffinitio fuit data per beatum Petrū. sed beatus paulus non habetur ibi qui tūc adhuc nō fuit elect⁹ in apostolū. Et p̄mus articulus p̄tinet ad patrem. z alij sex ad filiū. z quin; vl timi ad sp̄ritū sanctū. Pro quo notā dū qđ nullus hominum dubitare debet. s; quilibet ch̄stianus tenetur credere tri/